dr hab. Piotr Lityński, prof. UEK

dn. 12.03.2024 r.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
KOLEGIUM GOSPODARKI I ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
INSTYTUT GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ I STUDIÓW WIEJSKICH
KATEDRA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27
tel. 12 293 74 20, 12 293 53 24, fax 12 293 50 44

...../pieczęć/.....

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Stasiak pt. *"Wpływ liczby kadencji lokalnej władzy wykonawczej na sytuację społeczno-gospodarczą gmin"*,

przygotowanej pod kierunkiem Promotora Pana dr. hab. Mariusza Sokołowicza, prof. UŁ

Na podstawie:

- postanowienia Komisji Uniwersytetu Łódzkiego ds. stopni naukowych w dyscyplinie ekonomia i finanse z dn. 15.01.2024 o powołaniu mnie na Recenzenta rozprawy doktorskiej;
- §1. Umowy o dzieło nr UODRD/2/212/01/2024 z dn. 19.01.2024 r. polegającej na sporządzeniu recenzji rozprawy doktorskiej;
- warunków określonych w art. 179 ust. 7 ustawy z dn. 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669) oraz art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 742);

przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Stasiak zawierającą ocenę wraz z uzasadnieniem: oryginalności rozwiązania problem naukowego; ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse; umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Przedmiot oceny

Przedłożona do recenzji rozprawa stanowi zwarte opracowanie liczące 276 stron. Oceniana struktura rozprawy wyróżnia:

- Spis treści,
- Wstęp,
- Cztery rozdziały,
- Zakończenie,
- Bibliografia licząca: 195 pozycji literaturowych [dominują pozycję polskojęzyczne]; 18 aktów prawnych i normatywnych; 5 adresów internetowych,
- Spisy: rycin [34 ryc.], tabel [42 tab.], wykresów [17 wyk.],
- Załączniki: kwestionariusz ankiety oraz scenariusz wywiadu.

Przedłożona praca stanowi spójną i logiczną całość stanowiąc klasyczny sposób prezentacji rozprawy doktorskiej.

Warunek 1: Ocena oryginalności rozwiązania problemu naukowego

Dla spełnienie niniejszego warunku ustawowego przyjęto następujące kryteria: (-) ocena problemu naukowego i luki badawczej; (-) poprawność sformułowania celów i hipotez w świetle zidentyfikowanej luki; (-) poprawność sformułowania tytułu oraz struktury rozdziałowej pracy; (-) ocena konceptualizacji i operacjonalizacji badań.

Problem naukowy i luka badawcza

Problem naukowy ogniskuje się wokół konsekwencji społeczno-gospodarczych ograniczenia wielokadencyjności wójtów. Ograniczenie liczby kadencji do dwóch, zostało wprowadzone *Ustawą z dn. 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych [Dz. U. 2018 poz. 130, z późn. zm.].*

Doktorantka – na str. 6 – wskazuje, że wielokadencyjność może mieć pozytywny wpływ na wzrost lokalnego dobrobytu poprzez kilkukrotną legitymizację wójta do sprawowania władzy; ale również negatywny poprzez ograniczenie skłonności do wdrażania rozwiązań innowacyjnych. Wskazuje również, iż dyskusja zwolenników obu poglądów [zwolenników i przeciwników wielokadencyjności] *„obfituje w poważne i przekonujące argumenty obu stron.”*. Nie syntetyzuje w tym miejscu jednak owych argumentów, a takie skatalogowanie mogłoby nieco bardziej przekonywująco podkreślać znaczenie problemu naukowego.

W mojej ocenie podjęty problem jest aktualny i ważny z punktu widzenia dyscypliny ekonomia i finanse, ale również innych dyscyplin np. nauki o polityce i administracji, geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Co więcej, wyniki badań w zakresie społeczno-ekonomicznego wpływu wielokadencyjności są ważne dla praktyki zarządzania państwem, wprowadzania kolejnych reform itp.

Chcę jednocześnie zwrócić uwagę, iż wielokrotnie w całej pracy, doktorantka pisząc o społeczno-gospodarczym wpływie wielokadencyjności posługuje się różnymi terminami, tj. wpływie na: kondycję – sytuację – potencjał – rozwój. Ale również zamienne traktuje kategorie: wpływ – oddziaływanie – relacje. Nie definiuje owych terminów traktując je synonimicznie. Jest to mankament pracy z uwagi na fakt, iż są to terminy nie tylko tytułowe ale przede wszystkim posiadające ugruntowane w dyscyplinie ekonomia i finanse znaczenie, które nie jest synonimiczne [np. sytuacją społeczno-gospodarczą jest m.in. recesja, co dalekie jest wszak od rozwoju]. Po zapoznaniu się z całością pracy, nie jestem przekonany, że doktorantka demonstruje zrozumienie w/w kategorii ekonomicznych. Stąd też pod dyskusję podczas obrony rozprawy doktorskiej stawiam pytanie:

Jak definiowany jest rozwój społeczno-gospodarczy, jakie wyróżnia determinanty oraz jak definicja tego terminu i determinant wpłynęła na badania empiryczne w doktoracie?

Walorem pracy jest natomiast próba wyraźnego zdefiniowania luki badawczej, której wypełnienie wychodzi naprzeciw spełnieniu ustawowego warunku oryginalności badań. Doktorantka określa ją jako lukę poznawczą, która składa się z czterech komponentów:

1. Luki teoretycznej, której istota sprowadza się do braku ugruntowania w koncepcjach teoretycznych konsekwencji wielokadencyjności;
2. Luki metodycznej odnoszącej się do braku uniwersalnej listy zmiennych demonstrujących potencjał społeczno-gospodarczy gmin;
3. Luki empirycznej dotyczącej deficytu badań wpływu wielokadencyjności na kondycję społeczno-gospodarczą gmin;
4. Luki praktycznej wynikającej z niedostatku rekomendacji dla władz lokalnych w zakresie postaw wyborczych mieszkańców oraz dla decydentów odpowiedzialnych za kształt ustroju.

Dostrzegam wartość luki teoretycznej i empirycznej. Chodzi o to, iż wypełnienie owych luk stanowi niewątpliwie wartość dodaną do bieżącego stanu wiedzy w dyscyplinie ekonomia i finanse. Pomniejsze wątpliwości adresuję do luki praktycznej, w której podejmuje się postawy wyborcze mieszkańców. Nie miałbym takich wątpliwości, gdyby praca doktorska była realizowana w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Wyjaśnienia zatem wymaga podczas obrony [odpowiedź na pytanie]:

Jak luka praktyczna osadzona jest w dyscyplinie ekonomia i finanse?

Nieco większe wątpliwości mam wobec luki metodycznej odnoszącej się do uniwersalnej listy zmiennych potencjału społeczno-gospodarczego. Sformułowanie takiej luki wymagałoby uprzedniego przeglądu teorii, badań i metod w zakresie rozwoju lokalnego, których w polskiej i zagranicznej literaturze bardzo dużo. Takiego przeglądu nie odnajduję w rozprawie. Nie podzielam również zasadności formułowania uniwersalnej listy zmiennych przynajmniej z dwóch względów. Po pierwsze operacjonalizacja empiryczna rozwoju podyktowana jest przyjętą koncepcją rozwoju [np.: teorią, strategią rozwoju]. Po drugie, interpretacja cech statystycznych winna mieć charakter indywidualny – co wyraźnie podkreślają polscy regionaliści od wielu lat. Ta sama cecha i jej poziom może być różnie interpretowana i kwalifikowana [stymulanta vs. destymulanta] w różnych jednostkach terytorialnych [np. powierzchnię gruntów rolnych inaczej kwalifikujemy w gminach ukierunkowanych na rozwój rolnictwa, a inaczej w gminach miejskich, czy nawet podmiejskich zorientowanych na migracje z miast rdzeniowych].

Cele i hipotezy

W rozprawie sformułowano jeden cel, który będzie osiągany poprzez odpowiedź na pięć pytań badawczych. Celem pracy jest zatem *„ustalenie, czy i w jakim kierunku oraz zakresie kadencyjność organu wykonawczego polskich gmin wpływa na sytuację społeczno-gospodarczą”*. Pomijając wspomniany problem niejasności terminu „sytuacja społeczno-gospodarcza”, uznać muszę, iż cel sformułowano adekwatnie do wcześniej wspomnianych luk teoretycznej i empirycznej. Doktorantka zakładając identyfikację wpływu kadencyjności zdefiniowała cel ambitnie i adekwatnie do opracowań doktorskich w dyscyplinie. Pomijając w tym miejscu cytowanie pięciu pytań badawczych chcę zaznaczyć, że są powiązane z lukami badawczymi, ale i uprzednio zdefiniowanym celem. Aby katalog celów był pełny – w mojej

ocenie – można było rozważyć dodatkowe pytanie dotyczące własnych badań empirycznych w zakresie wpływu kadencyjności. Mankament ten amortyzowany jest jednak przez zdefiniowany w pierwszej hipotezie pozytywny wpływ wielokadencyjności na sytuację społeczno-gospodarczą. W sumie sformułowano trzy hipotezy. Honorując ważniejsze cechy hipotez [konkretne, proste, sprawdzalne, adekwatne], pierwsza hipoteza jest sformułowana poprawnie. Hipoteza druga – poprzez wprowadzenie *„...na niekorzyść potencjalnych nowych kandydatów...”*, jawi się nieco jako trudno sprawdzalna. Hipoteza trzecia mogłaby zostać uproszczona. Niemniej w mojej ocenie, hipotezy są adekwatnie sformułowane do zdiagnozowanej luki empirycznej.

Tytuł i struktura rozdziałowa

Pracę doktorską zatytułowano *„Wpływ liczby kadencji lokalnej władzy wykonawczej na sytuację społeczno-gospodarczą gmin”*. Raz jeszcze pomijając niejasność terminu „...sytuacja społeczno-gospodarcza...”, uznaję tytuł rozprawy za: (-) odpowiedni do zdiagnozowanej luki badawczej, (-) ambitny dla opracowań awansowych, (-) aktualny i ważny, (-) mieszczący się w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Treści merytoryczne doktoratu zawarto we wstępie, czterech rozdziałach i zakończeniu.

Wstęp podzielono na cztery części: charakterystykę problemu; cele pracy i hipotezy badawcze; metody badawcze, materiały i charakterystykę doboru próby; układ pracy. Jest to czytelna prezentacja zamierzenia badawczego podejmowanego w kolejnych rozdziałach. Tą część pracy oceniam pozytywnie pomimo pewnych deficytów w zakresie refleksji nad kategorią rozwoju lokalnego i jego determinantami. Chodzi tu również o wyjaśnienie czynników i uwarunkowań rozwoju lokalnego, co w kontekście pracy jest wydaje się ważne. Czynniki bowiem – przez wielu polskich naukowców – cechują się sterowalnością, a zatem jakość sprawowania władzy może być kwalifikowana jako czynnik rozwoju gminy. Uwarunkowania to te niesterowalne [np. położenie, ukształtowanie terenu], a zatem nawet sprawny wójt, który zarządza gminą w niekorzystnych uwarunkowaniach będzie mieć problem z osiąganiem dobrych wyników społeczno-gospodarczych.

Rozdział pierwszy zatytułowano *„Samorząd terytorialny z perspektywy ekonomii instytucjonalnej”*. Ma charakter przeglądu literatury teoretycznej w zakresie efektywności rządzenia w aspekcie instytucjonalnym. Ocenę wątków teoretycznych odnaleźć można w dalszej części recenzji. Drugi rozdział *„Samorząd gminy w systemie zdecentralizowanej władzy publicznej”* eksponuje treści mechanizmów wyborów samorządowych, problemów zarządzania samorządem terytorialnym, kadencyjności lokalnych organów wykonawczych. Rozdział drugi, podobnie jak pierwszy, ma charakter teoretyczny, choć podrozdział *„2.3. Wpływ przemian instytucjonalnych polskiego ustroju samorządowego ba frekwencję wyborczą”* cechuje miękka empiria.

Kolejne dwa rozdziały prezentują odpowiednio badania ilościowe i jakościowe, a egzemplifikację przeprowadzono na gminach wiejskich województwa łódzkiego. Rozdział trzeci pt. *„Kadencyjność w wyborach samorządowych, a jakość rządzenia w samorządzie gminnym”* koncentruje przede wszystkim analizy ilościowe na: (-) profilu politycznym

badanych wójtów; (-) poziomie i zróżnicowaniu przestrzennym rozwoju lokalnego; (-) oraz relacjach pomiędzy nimi. Rozdział czwarty nt. *„Dwukadencyjność organów wykonawczych a rozwój społeczno-gospodarczy gmin"* to już badania jakościowe, w tym ankiety i wywiady. Rozdział prezentuje perspektywę wójtów na: (-) problemy kadencyjności, (-) procesy rozwoju lokalnego, (-) rolę wójta w zarządzaniu rozwojem gminy.

Zakończenie to część rozprawy, w której Doktorantka dokonuje: (-) syntetyzacji wniosków, (-) odpowiedzi na postawione pytania badawcze, (-) weryfikacji hipotez.

W mojej ocenie struktura rozdziałowa rozprawy jest spójna tzn. kolejne części są nawzajem powiązane uszczegóławiając ważne wątki z punktu widzenia przyjętego celu i tytułu pracy. Ponadto, struktura jest adekwatna dla zdiagnozowanej luki teoretycznej i empirycznej, a nazwom rozdziałów nadano – na ogół - odpowiednie tytuły.

W ocenie ogólnej: tytuł pracy i propozycja struktury rozdziałowej są odpowiednie dla opracowań doktorskich.

Konceptualizacja i operacjonalizacja badania

Postawionym celom, pytaniom i hipotezom doktorantka zaproponowała podejścia ilościowe i jakościowe.

Podejście ilościowe odnoszą się do zastosowania wskaźnika syntetycznego dla oceny rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich województwa łódzkiego, co doktorantka wyartykułowała na str. 9. Podkreślam: oceny rozwoju społeczno-gospodarczego, co jest ważne w kontekście moich wcześniejszych uwag dotyczących swobody posługiwania się terminologią. Przekonująco został natomiast wyjaśniony dobór terytorialny badań w kontekście ekonomii instytucjonalnej, tzn. (-) wybór wyłącznie gmin wiejskich z uwagi na silne umocowanie wójtów; przywiązanie mieszkańców do przestrzeni; chęć mieszkańców do decydowania; (-) wybór województwa łódzkiego: wysoki udział gmin wiejskich [75%], które funkcjonują w ramach jednakowych uwarunkowaniach polityki regionalnej, co stwarza przesłanki dla jednorodności zbioru istotnego dla badań syntetycznych; wysoka liczba zarejestrowanych kandydatów na wójta w 2002 r., który był początkiem badania.

Konceptualizacja oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin na podstawie wskaźnika syntetycznego nie jest niczym oryginalnym w polskiej nauce. Niemniej, jest to rozwiązanie zasadne. W podrozdziale 3.2. Doktorantka wskazuje, że dobór zmiennych opierał się na studiach literaturowych [str. 95]. Nie podaje przy tym o jaką literaturę chodzi. W przypadku operacjonalizacji badania - gdzie jednym z przyjętych pięciu pytań badawczych [pytanie 2] oraz zdiagnozowanej luki metodycznej - brak takiego przeglądu literatury w doktoracie jest mankamentem. Standardem minimum byłoby podanie przypisów w tym miejscu. Gdy ambicją pracy jest propozycja metodyczna, koniecznie należałoby przedstawić związek przyjętych we własnych badaniach empirycznych zmiennych z uprzednio omówionymi teoretycznymi aspektami rozwoju społeczno-gospodarczego [np. związek z: koncepcją teoretyczną; determinantami rozwoju]. Ideałem byłoby przedstawienie dotychczasowego stanu badań w zakresie zastosowania wskaźników syntetycznych dla oceny rozwoju społeczno-gospodarczego gmin w Polsce. Jest ich sporo. Innymi słowy, tabela *11.*

Wskaźniki wykorzystane dla budowy syntetycznych mierników winna zostać rozbudowana o kolumnę wyjaśniającą rolę zmiennej w kategorii rozwoju społeczno-gospodarczego. Brak owych wyjaśnień zmusza mnie do sformułowania następujących pytań, które chciałbym poddać pod dyskusję podczas obrony:

1. *Dlaczego nie zaprezentowano wskaźników korelacji pomiędzy zmiennymi/wskaźnikami [brak nawet w aneksie]? Istnieje prawdopodobieństwo wysokich korelacji pomiędzy wskaźnikami, np.: (-) gęstość zaludnienia z przyrostem naturalnym; (-) liczba pracujących na 1 tys. mieszk. z liczba bezrobotnych na 1 tys. mieszk. [ujemna korelacja]; (-) liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. mieszk. z pow. użytkowa mieszkania na 1 mieszk.;*

2. *Jakie są podstawy dla sformułowania obszarów [kolumna 2 w tab. 11]?*

3. *W każdym obszarze są wskaźniki finansowe. W rozważaniach teoretycznych w doktoracie nie zauważyłem refleksji nad koncepcjami finansowymi, choć takie są w ekonomii. Zatem jakie są podstawy dla propozycji wskaźników finansowych?*

4. *Dlaczego na siedem obszarów operacjonalizujących rozwój społeczno-gospodarczy jest tylko jeden dotyczący gospodarki, który agreguje tylko trzy wskaźniki/zmienne? Dlaczego pominięto rolnictwo [wszak badane są gminy wiejskie], czy turystykę?*

5. *Dlaczego liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. mieszk. jest stymulantą? W tym kontekście rodzi się bowiem pytanie, czy przyrost zabudowy na obszarach wiejskich – nawet tych odległych od dużych miast – jest zjawiskiem pożądanym z punktu widzenia rozwoju?*

6. *Dlaczego wskaźnik Wydatki ogółem na 1 mieszk. reprezentuje obszar Warunki mieszkaniowe? Wszak wydatki ogółem dotyczą wszystkich wydatków budżetu gminy na który składają się liczne kategorie niezwiązane z mieszkalnictwem.*

7. *Dlaczego wskaźnik Wydatki w dziale administracja publiczna na 1 mieszk. jest stymulantą? Innymi słowy, dlaczego wzrost kosztów obsługi administracyjnej jest stymulantą rozwoju społeczno-gospodarczego?*

Dalsza część badań ilościowych wykorzystuje test-t dla oceny zróżnicowania poziomu rozwoju tzw. gmin wielokadencyjnych z gminami pozostałymi. Nie oznacza on identyfikacji wpływu wielokadencyjności na rozwój społeczno-gospodarczy, bo to wymagałoby np. badań regresyjnych lub quasi-eksperymentalnych, ale stanowi oryginalne zastosowanie techniki statystycznej do identyfikującej przesłanek wpływu. Przesłanki takie są ważne, bowiem dalsza część doktoratu prezentuje badanie jakościowe bazujące na analizach ankietowych i wywiadach. Stąd też, fragment badań z wykorzystaniem testu-t uważam za wartościowy i oryginalny.

Badania jakościowe zaprezentowano w rozdziale 4. Z satysfakcją przyjąłem zapowiedź triangulacji. W mojej ocenie ważne jest, by weryfikacja hipotez na podstawie opinii respondentów honorowała możliwość obiektywizacji. Obiektywizacja sądów możliwa jest

właśnie przez zwielokrotnienie odpowiedzi, a w przypadku triangulacji zastosowanie trzech metod. Doktorantka przyjęła postępowanie badawcze z wykorzystaniem: (-) analizy opisowej, (-) ilościowo-porównawczej, (-) jakościowej. Wykorzystała dane wtórne z PKW, własne ankiety internetowe, pogłębiony wywiad kwestionariuszowy. Ten fragment operacjonalizacji i konceptualizacji badania uważam za oryginalny.

Podsumowując ocenę konceptualizacji i operacjonalizacja badania, uważam że dobrze zaprojektowano badania w kontekście postawionych celów oraz hipotez i - na ogół - poprawnie dobrano metody i technik badawcze. Oryginalnie rozwiązano problem badawczy.

Warunek 2: Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie

Wiedza teoretyczna w dyscyplinie ekonomia i finanse została przez Doktorantkę wyartykułowana w *„Rozdziale I. Samorząd terytorialny z perspektywy ekonomii instytucjonalnej"* oraz w *„Rozdziale II. Samorząd gminy w systemie zdecentralizowanej władzy publicznej"*.

Rozdział I. podejmuje instytucjonalne aspekty efektywności rządzenia. Należy zauważyć, że koncentracja rozważań na efektywności rządzenia jest odpowiednią propozycją dla rozwiązania tytułowego zagadnienia w doktoracie oraz postawionych w nim celów i pytań badawczych. Doktorantka w tym kontekście podjęła m.in. takie koncepcje jak: (-) *homo oeconomicus;* (-) teorię wyboru publicznego; (-) ekonomiczną teorię demokracji; (-) teorię władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej i biurokracji państwowej; (-) teorię kontraktu konstytucyjnego; (-) teorię grup interesu i koalicji dystrybucyjnych; (-) teorii pogoni za rentą; (-) teorii ekonomicznego głosowania w wyborach samorządowych.

Ponieważ rozważania teoretyczne w doktoracie mają charakter interdyscyplinarny czerpiąc również z koncepcji politologicznych, to jednak rozważania prowadzone są przez Doktorantkę w nurcie ekonomicznym. Treści o profilu ekonomiczno-finansowym są bowiem odpowiednio eksponowane. Uważam to za walor pracy, który dokumentuje oceniane kryterium wiedzy teoretycznej w dyscyplinie.

Pod dyskusję podczas obrony zgłaszam następujące wątki:

1. Odniesień do koncepcji teoretycznych w doktoracie jest więcej niż wymieniłem uprzednio i jest ich na tyle dużo, że użytecznym byłby schemat porządkujący. Chodzi tu szczególnie o podkreślenie przydatności teorii do wyborów samorządowych. Niektóre z rozważanych koncepcji mają zastosowanie głównie do wyborów parlamentarnych, co ogranicza ich przydatność samorządową. Przykładem jest drugi wariant ekonomicznych motywów głosowania w wyborach [s. 39] bazujący na zadowoleniu z własnej sytuacji materialnej – sytuacja ta jest pochodną raczej aktywności makroekonomicznej państwa aniżeli lokalnej. Na tym tle rodzi się pytanie:

   Które teorie i dlaczego są najważniejsze z punktu widzenia badań empirycznych w doktoracie?

2. Wartością dodaną w zakresie teoretycznym, który rzutowałby na konceptualizację i operacjonalizację badania byłoby również rozwinięcie rozważań o koncepcję federalizmu fiskalnego pierwszej i drugiej generacji, a w tym tzw. wyścigu na dno [ang. *race to the bottom*], czy równania w górę [ang. *race to the top*], budżetowego efektu zatłoczenia, efektu gapowicza itd. Ponieważ federalizm fiskalny podejmuje efektywności i optymalizację świadczenia dóbr i usług publicznych w kontekście utrzymania się przy władzy, wydaje się że mógłby znaleźć zastosowanie w doktoracie. Warto byłoby w doktoracie uwzględnić sygnalizowane już teoriopoznawcze aspekty rozwoju lokalnego, tj. ważniejsze koncepcje – szczególnie te adresowane do obszarów wiejskich; czy też determinant rozwoju.

Podsumowując, zakres oraz rodzaj podjętej w rozprawie doktorskiej teorii mieści się w dyscyplinie ekonomia i finanse. Zaprezentowane rozważania teoretyczne stanowią satysfakcjonująca podstawę dla spełnienia warunku ustawowego dotyczącego udokumentowania ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Warunek 3: Ocena samodzielności prowadzenia pracy naukowej

Dla spełnienie niniejszego warunku ustawowego przyjęto następujące kryteria: (-) umiejętność wykorzystania narzędzi badawczych; (-) umiejętność wnioskowania; (-) sposób prezentacji rezultatów badawczych; (-) język pracy.

Umiejętność wykorzystania narzędzi badawczych

W pracy wykorzystano liczne narzędzia badawcze o profilu statystycznym i ankietowym.

W podrozdziale *„2.3. Wpływ przemian instytucjonalnych polskiego ustroju samorządowego na frekwencję wyborczą"* wykorzystano statystyki PKW dotyczących frekwencji wyborczych w latach 1990-2018. Zaprezentowano tu przestrzenny rozkład frekwencji w ujęciu procentowym. Podrozdział nie podejmuje natomiast tytułowego wpływu zmiany systemu wyborczego na frekwencję; brakuje bowiem narzędzi typu regresyjnego, czy choćby korelacyjnego [mając pełną świadomość, że korelacja nie przesądza o wpływie].

W podrozdziale *„3.1. Profile wójtów w województwie łódzkim z perspektywy doświadczenia politycznego"* zaprezentowano statystyki ilościowe i procentowe w zakresie reelekcji; wieku, wykształcenia i płci wójtów. Na podstawie owych statystyk wypunktowano wnioski, które dobrze syntetyzują specyfikę badanych wójtów.

W podrozdziale *„3.2. Czym zarządzają badani wójtowie - ..."*, Doktorantka posługuje się miarą syntetyczną na podstawie początkowo 59 zmiennych, a ostatecznie 29 zmiennych. Nie wymienia przy tym – nawet w aneksie – owych 59 zmiennych i nie podaje przy tym wartości wskaźników korelacji i poziomu istotności. Dalej, poddaje zmienne normalizacji metodą unitaryzacji zerowej – co jest konieczne dla budowania wskaźnika syntetycznego. Tu chciałbym zwrócić uwagę, że Doktorantka nie testuje różnych metod normalizacji, czy wskaźników syntetycznych [np. Perkal, Hellwig, Bray-Curtis itp.]. Nie byłoby to koniczne, gdyby nie ambicje metodologiczne pracy. Zwracam bowiem uwagę, że zmiana metody normalizacji

może skutkować zmianą pozycjonowania jednostki w rankingu. To samo tyczy się przyjętego wskaźnika syntetycznego.

W podrozdziale *„3.3. Sytuacja społeczno-ekonomiczna badanych gmin wobec liczby sprawowanych kadencji"* wykorzystano test-t dla weryfikacji hipotez o wpływie wielokadencyjności na sytuację społeczno-gospodarczą gmin. Przywołując raz jeszcze: test-t nie oznacza on identyfikacji wpływu, nie identyfikuje zależności jednego zjawiska od drugiego; a raczej podobieństwo poziomu/średniej. Owo podobieństwo lub brak może stanowić możliwe przesłanki zależności pomiędzy zjawiskami. Takie przesłanki są ważne, bowiem dalsza część doktoratu prezentuje badanie jakościowe bazujące na badaniach ankietowych.

W rozdziale czwartym *„Dwukadencyjność organów wykonawczych a rozwój społeczno-gospodarczy gmin wiejskich województwa łódzkiego z perspektywy wójtów"* wykorzystano badania ankietowe, a kwestionariusze zaprezentowano w aneksach. Wykorzystano technikę CAWI, próbę celową na bazie danych PKW, ankietę rozesłano za pośrednictwem ePUAP, w przypisach dolnych uzupełniono informacje techniczne [np. przypis 301 na s. 163]. Od strony technicznej, ankietę przeprowadzono profesjonalnie. Przeprowadzono również wywiad wśród 10 wójtów [3 kobiety, 7 mężczyzn]. Wywiad ustrukturyzowany był pytaniami, które zaprezentowano w aneksie. Dobre wrażenie robią syntezy wywiadów – czasami rozległych - dokonane przez Doktorantkę.

Pomimo zgłoszonych wyżej zastrzeżeń uważam, że Doktorantka zaprezentowała umiejętność wykorzystania narzędzi badawczych.

Umiejętność wnioskowania

Umiejętność wnioskowania oceniam z perspektywy prowadzonej analizy i oceny; oraz umiejętność weryfikacji hipotez.

W rozdziale trzecim – ponad 70-cio stronnicowym - bardzo szeroko zaprezentowano opisy analityczne, przy jednoczesnej relatywnie wąskiej propozycji opisów oceniających. Dodatkowo, zaproponowano podrozdział *„3.4. Podsumowanie wyników badania ilościowego"*, w którym wskazano, że badanie podejmuje problematykę rozwoju społeczno-gospodarczego i czynników warunkujących ten rozwój. Trudno się zgodzić z taką konstatacją. Nie zdefiniowano bowiem rozwoju i jego determinant, a dalej nie zoperacjonalizowano go empirycznie. W kolejnym zdaniu Doktorantka wskazuje, że za czynniki rozwoju uznano m.in. położenie geograficzne, warunki naturalne. No ale za takimi polskimi naukowcami jak: Szymla, Kudłacz i in., mógłbym wskazać, że to nie czynniki tylko uwarunkowania rozwoju. Z kolei w rozdziale czwartym, w którym wykorzystano badania jakościowe, Doktorantka sprawnie syntetyzuje wypowiedzi respondentów. Zaprezentowała również punkt podsumowujący podrozdział [4.6.], który ma charakter opisów wartościujących i jest znacznie bogatszy niż podsumowanie rozdziału ilościowego.

W Zakończeniu odnaleźć można weryfikację hipotez badawczych. Doktorantka pozytywnie weryfikuje hipotezę H1, tzn. wielokadencyjność w samorządach wpływa pozytywnie na sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Weryfikacja owej hipotezy bazuje na badaniach ilościowy. Trochę brakuje tutaj szerszego wyjaśnienia, dlaczego hipoteza została

zweryfikowana pozytywnie. Takie natomiast wyjaśnienia przypisane są weryfikacji hipotezy H2. Doktorantka rozwija trzy argumenty płynące z badań empirycznych [s. 241], przemawiających za pozytywną weryfikacją hipotezy [tj.: wcześniejsze opracowanie strategii politycznych; możliwość wcześniejszego kontaktu z wyborcami; szybkość podejmowania decyzji przez wójtów]. Honorując te wnioski, weryfikuje H2 jako że, w warunkach braku ograniczenia liczby kadencji, kilkukrotna reelekcja organu wykonawczego wzmacniała jego możliwości bycia wybranym w przyszłości, na niekorzyść potencjalnych nowych kandydatów. Pomimo, iż we wcześniejszej części recenzji sygnalizowałem problem w sformułowaniu H2, to jednak jej weryfikację dokonaną przez Doktorantkę oceniam pozytywnie. Wątpliwym natomiast jest weryfikacja hipotezy H3, gdzie Doktorantka wskazuje [s. 242], że nie jest możliwe jednoznaczne zweryfikowanie hipotezy zakładającej, że *„zmiana „reguł gry" w postaci ograniczenia liczby kadencji do dwóch zmienia sposoby sprawowania władzy przez dotychczasowych wójtów"*. Jak sygnalizowałem uprzednio, hipotezy powinny cechować się m.in. sprawdzalnością, a zatem można dojść do wniosku, że brak weryfikacji wynika z błędów w sprawdzeniu hipotezy lub samym wnioskowaniu z materiału badawczego. Niezbyt jasno zaprezentowano wnioski, które mogą prowadzić do potwierdzenia lub falsyfikacji, a w konsekwencji zaprowadziły doktorantkę do braku możliwości weryfikacji hipotezy. W Zakończeniu znajduje się również nawiązanie wniosków badań do ekonomii instytucjonalnej, co uznać należy za właściwe osadzenie wyników badań własnych w dyscyplinie.

Podsumowując kryterium uważam, że pomimo niedostatków w weryfikacji H3, Doktorantka wykazuje umiejętność wnioskowania z przeprowadzonych badań własnych.

Sposób prezentacji rezultatów badawczych

Praca obejmuje 42 tabele, 34 rycin i 17 wykresów. Ryciny to mapy na których zaprezentowano badane zjawiska społeczno-ekonomiczne, które są czarno-białe, ale wystarczająco dobrze prezentują rozkład przestrzenny zjawiska. Bardzo podobną ocenę można sformułować dla wykresów. Tabele są czytelnie. Wykresy, ryciny i tabele opatrzono stosownymi tytułami i źródłami. Dodatkowo, rezultaty wywiadu odpowiednio zacytowano w pracy. Pod względem sposobu prezentacji rezultatów badawczych rozprawa doktorska nie budzi zastrzeżeń.

Język pracy

Praca została napisana językiem zrozumiałym, dobrze wyjaśniającym koncepcje teoretyczne, założenia badawcze, rezultaty i wnioski. Odpowiednio zastosowano odsyłacze w tekście, jak i te w przypisach dolnych. W tekście zauważyć można – rzadko ale jednak - drobne potknięcia niestosowane dla prac naukowych. Przykładem może być konstatacja: [s. 66] *Możliwe, że coraz więcej samorządowców wygrywa reelekcję, niejednokrotnie w pierwszej turze ponieważ ma miejsce „bezrefleksyjne" głosowanie - ....* (doktorat to nie miejsce dla niepotwierdzonych naukowo opinii; konieczność nadawania odpowiedniego terminu zjawiskom). Pomimo tego, język pracy jest adekwatnym do opracowań naukowych.

Podsumowując ocenę samodzielności prowadzenia pracy naukowej, uważam że Doktorantka demonstruje umiejętność wykorzystania narzędzi badawczych, poprawnie wnioskuje z badań

własnych, potrafi odpowiednio zaprezentować materiał badawczy, a język którym posługuj się jest adekwatny dla pracy naukowej.

KONKLUZJA

Recenzowana rozprawa doktorska ma charakter interdyscyplinarny; przenikają się w niej bowiem dyscypliny: ekonomia i finanse; nauki o polityce i administracji; geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. W mojej ocenie dominuje dyscyplina ekonomia i finanse, przede wszystkim z uwagi na wpisywanie się rozważań teoretycznych i prac empirycznych w nurt ekonomii instytucjonalnej. Interdyscyplinarność pracy pozwoliła Doktorantce na identyfikację luk badawczych oraz twórczą pracę w konceptualizacji i operacjonalizacji badania nad konsekwencjami społeczno-gospodarczymi ograniczenia wielokadencyjności wójtów. **Uznaję, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia warunek oryginalności rozwiązania problemu naukowego.**

Rozprawa doktorska posada również wyraźną warstwę teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse. Rozważania prowadzone są we wspomnianym nurcie ekonomii instytucjonalnej, ale zaprezentowano również inne koncepcje teoretyczne powiązane z tematem [m.in.: (-) *homo oeconomicus;* (-) teorię wyboru publicznego; (-) ekonomiczną teorię demokracji; (-) teorię władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej i biurokracji państwowej; (-) teorię kontraktu konstytucyjnego; (-) teorię grup interesu i koalicji dystrybucyjnych; (-) teorii pogoni za rentą; (-) teorii ekonomicznego głosowania w wyborach samorządowych]. Co ważne, wyniki badań własnych odpowiednio zinterpretowano na tle owego nurtu teoretycznego. Tu również chciałbym zauważyć, że szeroki zakres wykorzystanej literatury oraz jej rodzaj pozwalają na osiągnięcie celów bibliograficznych stawianych rozprawom doktorskim. Przedstawione rozważania reprezentują odpowiedni poziom i **spełniają warunek wykazania ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse.**

Ostatnim warunkiem oceny rozprawy doktorskiej jest **umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Warunek ten został w rozprawie udokumentowany.** Doktorantka zaprezentowała umiejętność wykorzystania narzędzi badawczych o profilu ilościowym i jakościowym, na ich podstawie poprawnie przeprowadziła wnioskowanie.

W recenzji sformułowałem również kilka punktów, które określam jako mankamenty. Nie należy ich odczytywać jako elementy dyskwalifikujące badania Doktorantki, a jedynie jako punkty refleksyjne nad rozwojem badań w podejmowanym temacie.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzam że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Eweliny Stasiak pt. *"Wpływ liczby kadencji lokalnej władzy wykonawczej na sytuację społeczno-gospodarczą gmin"*, spełnia ustawowe warunki stawiane rozprawom doktorskim [tj. art. 179 ust. 7 ustawy z dn. 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669) oraz art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 742)] i zasługuje na **ocenę pozytywną**. Rozprawa doktorska może być zatem przedmiotem dalszych procedur związanych z nadaniem stopnia doktora w dyscyplinie ekonomia i finanse.

.....